

En kvinna i en sal full av herrar

Berättelse

En historisk morgon

Den 10 januari 1922 var en morgon som skulle skrivas in i Sveriges historia. Kerstin Hesselgren steg in i riksdagshuset på Helgeandsholmen i Stockholm. Hon hade fyllt 50 år bara några dagar tidigare, och hon hade redan ett långt arbetsliv bakom sig som sjuksköterska, lärarinna, bostadsinspektör och yrkesinspektör. Men den här dagen kom hon dit i en helt ny roll: som folkvald ledamot av Sveriges riksdag. För första gången någonsin skulle kvinnor ta plats där landets lagar stiftades.

Bakgrunden var en lång kamp. Året innan, 1921, hade kvinnor i Sverige äntligen fått full rösträtt och rätt att väljas in i riksdagen. I valet som följde valdes fem kvinnor in. Det var en liten skara mot bakgrund av de flera hundra män som satt i kamrarna, men det var en början.

Ensam i första kammaren

Av de fem kvinnorna hamnade fyra i andra kammaren: liberalen Elisabeth Tamm, högerns Bertha Wellin och socialdemokraterna Agda Östlund och Nelly Thüring. Kerstin Hesselgren var den enda som valdes till första kammaren. Där, bland raderna av män i mörka kostymer, satt hon helt ensam som kvinna. Hon hade fått sitt mandat med stöd av både liberaler och socialdemokrater, en ovanlig kombination, och hon representerade en valkrets kopplad till Göteborg.

Det krävdes mod att kliva in i den salen. Allt var format efter och för män: språket, vanorna, till och med tilltalet. Kerstin var dock van vid att vara den första och enda kvinnan på en arbetsplats. Som yrkesinspektör hade hon under många år ensam besökt fabriker och granskat hur arbetare behandlades. Hon visste hur det kändes att bryta ny mark.

“Mina herrar!”

När mötet skulle inledas tog talmannen Hugo Hamilton till orda. Han hälsade ledamöterna välkomna till det nya riksmötet. Sedan sa han något som många kom att minnas. Han förklarade att han hoppades att Kerstin inte skulle ta illa upp om han, åtminstone så länge hon var ensam i sitt slag i kammaren, fortsatte att använda den gamla tilltalsformen. Och så sa han, till en sal där det numera satt en kvinna: “Mina herrar!”

Orden kan i dag låta märkliga, men de säger något viktigt om tiden. Lagen hade ändrats, men språket och vanorna hade inte hunnit med. Att en kvinna satt i kammaren var så nytt och så ovant att det inte ens fanns självklara ord för att hälsa på församlingen. Kerstin tog det med ro. Hon var inte där för att bråka om titlar, utan för att arbeta. Hon förstod att verklig förändring tar tid och att hennes blotta närvaro redan var en seger.

Arbetet som följde

Kerstin nöjde sig inte med att vara en symbol. Under sina år i riksdagen drev hon frågor som tidigare hade avfärdats som privata eller mindre viktiga: mödravård, gifta kvinnors rätt att behålla

sina arbeten, lika lön för kvinnor och män samt upplysning i frågor som många helst teg om. Eftersom hon själv hade sett arbetslivets orättvisor inifrån, talade hon med en trovärdighet som var svår att avfärda. Hon flyttade på så sätt gränsen för vad politiken borde handla om.

Av de fem pionjären blev Kerstin kvar längst. Hon satt i första kammaren i tolv år och fortsatte sedan i andra kammaren. Med tiden valdes fler kvinnor in, och talmannens hälsning "Mina herrar!" passade allt sämre, tills den till slut blev omöjlig. Just därför har dagen den 10 januari 1922 blivit en symbol. Den fångar i ett enda ögonblick både att kvinnor äntligen fick komma in och att det gamla samhället ännu inte var redo att ta emot dem. Den visar början på en förändring som skulle ta många år, men som hade börjat med en enda kvinna i en sal full av herrar.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
folkvald	vald av folket i ett val
ledamot	en medlem i riksdagen
stifta lagar	besluta om och skapa nya lagar
rösträtt	rätten att rösta i ett val
kammare	en del av riksdagen (förr fanns det två)
skara	en mindre grupp människor
mandat	rätten att representera väljarna i riksdagen
valkrets	det område som en politiker representerar
bryta ny mark	göra något helt nytt som ingen gjort förut
talman	personen som leder mötet i riksdagen
tilltalsform	sättet man hälsar på eller talar till någon
ta illa upp	bli sårad eller kränkt
församling	en grupp människor som samlats, här riksdagens ledamöter
mödravård	vård för kvinnor som väntar barn
trovärdighet	att man blir trodd och tas på allvar

Läsförståelsefrågor

1. Vilken ny roll hade Kerstin när hon kom till riksdagshuset den 10 januari 1922?
 1. Hon kom som yrkesinspektör för att granska huset
 2. Hon kom som folkvald ledamot av riksdagen
 3. Hon kom som besökare för att lyssna
2. Vad hade hänt året innan, 1921, som gjorde dagen möjlig?
 1. Riksdagshuset hade byggts
 2. Kvinnor hade fått full rösträtt och rätt att väljas in
 3. De två kamrarna hade slagits ihop till en
3. Hur var de fem kvinnorna fördelade mellan kamrarna?
 1. Alla fem satt i första kammaren
 2. En i första kammaren och fyra i andra kammaren
 3. Tre i första och två i andra kammaren
4. Vad sa talmannen Hugo Hamilton till församlingen?
 1. "Mina damer och herrar!"
 2. "Välkommen, Kerstin Hesselgren!"
 3. "Mina herrar!"
5. Varför hade Kerstins ord särskild trovärdighet i de sociala frågorna?
 1. Hon var den rikaste i kammaren
 2. Hon hade själv sett arbetslivets orättvisor inifrån
 3. Hon hade studerat juridik i många år
6. Stämmer påståendena med texten? Svara *ja*, *nej* eller *det står inte i texten*.
 1. Kerstin var den enda kvinnan i första kammaren.
 2. Kerstin blev arg på talmannen och lämnade salen.
 3. Kerstin satt i första kammaren i tolv år.
 4. De fyra andra kvinnorna kom alla från samma parti.
 5. Kerstin hade tidigare arbetat som yrkesinspektör.
7. Förklara med egna ord varför talmannens hälsning "Mina herrar!" säger något om tiden.
8. Vilka frågor drev Kerstin i riksdagen? Ge minst tre exempel.
9. Texten säger att Kerstin "inte var där för att bråka om titlar, utan för att arbeta". Vad tror du att det säger om hennes prioriteringar?
10. Varför har just den 10 januari 1922 blivit en symbol, enligt texten?

11. Texten avslutas med bilden av “en enda kvinna i en sal full av herrar”. Varför tror du att författaren valt att avsluta så?

Diskussionsfrågor

- Talmannen sa “Mina herrar!” av gammal vana, trots att en kvinna satt i salen. Finns det ord eller uttryck i samhället som har förändrats för att inkludera fler? Ge exempel.
- Kerstin valde att ta situationen med ro i stället för att protestera högt. När är det klokt att vara tålmodig, och när måste man säga ifrån direkt?
- Texten menar att lagar kan ändras snabbare än människors vanor. Håller du med? Ge ett exempel från i dag.
- Att vara först och ensam i en grupp kan vara både en ära och en börda. Vilka för- och nackdelar ser du?
- **Skriv (4 meningar):** Beskriv en person, känd eller okänd, som var först med något i sin grupp eller sitt yrke. Vad gjorde personen, och varför var det viktigt?